

The author meticulously analyses digital transformation tools and their impact on enhancing transparency, openness, and efficiency in governmental processes. Special attention is given to the implementation of electronic identification systems and user interaction as key means to enhance digital security and accessibility of administrative services.

The article extensively discusses research findings on the level of digital literacy among the population and underscores the necessity of developing infrastructure to support digital advancement. The author highlights that digital transformation can serve as a potent tool in combating corruption, contributing to improved management efficiency, and ensuring the sustainability of economic and social development. Overall, the article provides an in-depth analysis of the potential of digital technologies in reducing corruption risks and enhancing the quality of governance.

Further research in the field of digital transformation and anti-corruption efforts could expand our understanding of the effectiveness and possibilities of digital tools in this sphere. This includes exploring the potential impact of artificial intelligence on anti-corruption activities at both international and domestic levels.

Keywords: corruption, anti-corruption principles, State Anti-Corruption Program, digital transformation, digital tools, state of war.

DOI: 10.33766/2786-9156.105.60-75

УДК: 347.991(477):[342.95 + 343.11]

Валєєв Р. Г., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)

e-mail: osvitne.pravo@gmail.com

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8593-5515>

ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ З ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Впровадження європейських стандартів у сфері протидії домашньому насильству вимагають урегулювання окремих проблемних аспектів судової практики. У статті узагальнено позиції Касаційного цивільного суду, Касаційного кримінального суду, Касаційного адміністративного суду (усі в складі Верховного Суду України) щодо протидії домашньому насильству, зокрема, видачі обмежувального припису. Для цього використано методи пошуку релевантних наукових досліджень і судових рішень, їх аналізу та синтезу у вигляді правових позицій з окремих проблемних питань протидії домашньому насильству.

Автором з'ясовано, що Касаційний кримінальний суд: 1) визначив більш широкий обсяг поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством», ніж у поняття «домашнє насильство», що має принципове значення в контексті неможливості закриття кримінального провадження навіть за умов відмови потерпілого від обвинувачення; 2) встановив, що попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за умови подальшого рецидиву не свідчить про

подвійне притягнення до юридичної відповідальності одного виду; 3) визнав обставиною, що обтяжує покарання, вчинення злочину щодо особи, з якою винний перебуває у сімейних або близьких відносинах незалежно від факту спільного проживання.

Своєю чергою, Касаційний цивільний суд: 4) обґрунтував, що матеріали справи мають містити систему належних та допустимих доказів (у тому числі в електронній формі), а не базуватися на одному факті; 5) визнав, що постійне використання погроз, образ, ненормативної лексики в спілкуванні з членами сім'ї мають кваліфікуватися як психологічне домашнє насильство; 6) зауважив, що встановлення судом обмежувального припису є легітимним та тимчасовим заходом втручання у право власності та не суперечить умовам укладеної між сторонами мирової угоди про участь у вихованні та утриманні дитини; 7) водночас зазначив, що суди мають оцінити пропорційність заходів та строків втручання у права та свободи кривдника на підставі встановлених обставин справи й оцінки факторів ризику повторного домашнього насильства.

Зі свого боку, Касаційний адміністративний суд: 8) зауважив, що доведення факту домашнього насильства шляхом службового розслідування також має ґрунтуватися на системі доказів; 9) зазначив, що закриття адміністративного провадження за ст. 172-3 КУпАП не означає неправомірність застосування термінового заборонного припису щодо цієї ж особи; 10) визнав можливість проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису різними поліцейськими. Подальшим напрямом наукових досліджень постає, зокрема, розробка освітніх методів і навчальних ресурсів для засвоєння майбутніми юристами відповідних правових позицій.

Ключові слова: домашнє насильство, терміновий заборонний припис, оцінка ризиків, належні та допустимі докази, Касаційний адміністративний суд, Касаційний кримінальний суд, Касаційний цивільний суд.

Постановка проблеми. Українське суспільство у протистоянні з максимально мілітаризованою та ресурсною диктатурою, у поступовому розвиткові інститутів громадянського суспільства, у проведенні політико-правових реформ відстоює свій екзистенційний вибір. Євроінтеграційний шлях України вимагає впровадження світових стандартів у багатьох сферах життя та, у першу чергу, у сфері захисту прав людини. Тривалий час у цій сфері був сегмент відносин, у якому порушення прав людини ігнорувались, оскільки оцінювались як малозначні та приватні. Мова йде про домашнє насильство. Але поступово прийшло усвідомлення, що непомітні факти домашнього насильства не лише легко переростають у жорстокі злочини, а й самі собою здатні руйнувати психіку, особливо неповнолітніх жертв та свідків домашнього насильства.

За перші роки після впровадження відповідних законодавчих новел відбулось майже триразове збільшення кількості осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства [37]. Кількість осіб, яких притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП, сягла 62 тисяч у 2020 р. та 71 тисячі у 2021 р. відповідно [37]. У 2022 р. ці індикатори суттєво зменшилися внаслідок масштабного воєнного вторгнення [4].

Проте, разом із позитивними змінами, пов'язаними із захистом прав жертв домашнього насильства та попередженням таких правопорушень, мають місце

зловживання відповідними правами, зокрема, звернення для видачі обмежувального припису фактично з метою вирішення цивільно-правових або сімейно-правових конфліктів [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розуміння важливості та гостроти цього напрямку правоохоронної та правозахисної діяльності обумовило в останні роки в Україні низку наукових розвідок. Зокрема, Ю. Турлова дослідила обмежувальний припис стосовно кривдника як спеціальний захід щодо протидії домашньому насильству, В. Плотнікова визначила Стандарти Ради Європи щодо запобігання та протидії домашньому насильству, С. Коросед проаналізував проблемні питання судової практики застосування обмежувального припису [5], О. Пчеліна запропонувала засади методики розслідування домашнього насильства, М. Хавронюк узагальнив практику протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі [37], Т. Стоянова та Л. Островська вивчили національну судову практику та практику Європейського суду з прав людини щодо окремих перешкод у застосуванні обмежувального припису.

Необхідно також зазначити, що правове управління департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду та суддя Касаційного цивільного суду Д. Лупсеник здійснили огляд практики КЦС в складі Верховного Суду щодо видачі обмежувального припису [6]. Так само практику Касаційного кримінального суду узагальнили суддя Верховного Суду Н. Антонюк і науковий консультант Касаційного кримінального суду Ю. Ліхолетова [2].

Таким чином, на цей час невирішеним залишається питання подальшого узагальнення та певної кластеризації позицій Верховного суду з проблемних аспектів судової практики у сфері протидії домашньому насильству.

Формулювання цілей. Ґрунтуючись на цих дослідженнях та відповідних висновках, ми вважаємо за необхідне зауважити, що правові позиції Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду в контексті протидії домашньому насильству поки не узагальнювались у наукових дослідженнях. Тому метою цієї статті є стисле узагальнення позицій Касаційного цивільного суду та Касаційного кримінального суду з питань протидії домашньому насильству, певне групування відповідних рішень, а також пошук релевантних рішень Касаційного адміністративного суду й узагальнення висловлених ним позицій.

Виклад основного матеріалу.

1. Фундамент кримінально-правової оцінки домашнього насильства вже закладено рішеннями Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду. Зокрема, він висловив позицію щодо *обсягу поняття* домашнього насильства та суміжних понять. За висловом судді Верховного Суду Н. Антонюк, «очевидним є те, що формулювання поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством», є ширшим за поняття «домашнє насильство» в нормі ст. 126-1 КК і може полягати не лише у вчиненні цього злочину, а й в інших суспільно небезпечних діяннях, які мають ознаки домашнього насильства» [2]. Співвідношення цих понять має практичне значення, оскільки п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК встановлює заборону на закриття кримінального провадження щодо правопору-

шення, пов'язаного з домашнім насильством, навіть коли потерпілий відмовився від обвинувачення в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Отже, така заборона поширюється на будь-яке кримінальне правопорушення з ознаками діяння, передбаченого ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII [3].

Ще одним гострим питанням є *визначення «систематичності»* домашнього насильства, бо саме ця ознака відмежовує ст. 173-2 КУпАП та ст. 126-1 КК України. При розгляді справи № 583/3295/19 Касаційний кримінальний суд [27] робить висновок, що «закінченим домашнє насильство вважається з моменту вчинення хоча б однієї з трьох форм насильства (фізичного, психологічного чи економічного) *втретє*, у результаті чого настав хоча б один з указаних у законі наслідків» [2] (*курсив тут і далі наш* – Р. В.). Н. Антонюк також акцентує, що при розгляді справи № 725/4683/20 [30] Верховний Суд «не погодився з підходом апеляційного суду, який зводився до того, що кримінальне провадження за статтею 126-1 КК може бути розпочате лише після того, як за попередні епізоди домашнього насильства особа була не менш ніж двічі притягнута до відповідальності за статтею 173-2 КУпАП» [2].

Однак такі ситуації є дуже суперечливими внаслідок можливого розуміння притягнення до кримінальної відповідальності після притягнення до адміністративної відповідальності як порушення принципу *Non bis in idem*. При розгляді справи № 585/3184/20 Касаційний кримінальний суд робить висновок, що попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за умови подальшої повторюваності вчинення протиправних дій щодо певної потерпілої особи «і настання конкретних наслідків, які визначені законодавцем як більш тяжкі, ніж ті, що зазначені в КУпАП, *не свідчить про подвійне притягнення до юридичної відповідальності одного виду* за одне й те саме правопорушення, а підтверджує систематичність дій винуватої особи» [18]. Тобто, систематичність домашнього насильства підтверджуються його епізодами, а не їх правовими наслідками [2].

Крім того, законодавчими новелами 2017 р. визначено, що обставиною, що обтяжує покарання, є вчинення злочину щодо особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. Як акцентує суддя Верховного Суду Н. Антонюк, у постанові Касаційний кримінальний суд від 08.12.2020 р. у справі № 741/1454/18 (повне оприлюднення якої заборонено згідно з п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про доступ до судових рішень») зроблено висновок, що «дія п. 6-1 ч. 1 ст. 67 КК України поширюється, незалежно від факту спільного проживання, у тому числі, на дітей осіб, які спільно проживали (проживають) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) в шлюбі між собою» [2].

Перейдемо до позицій Касаційного цивільного суду. Ця судова інституція обґрунтувала важливі позиції щодо фактичних підстав видачі обмежувального припису щодо сімейного кривдника. Зокрема, матеріали справи мають містити *систему належних та допустимих доказів, що підтверджують факти домашнього насильства*. У разі безпідставності та недоведеності заяви, видача обмежувального припису є необґрунтованим обмеженням іншого батька в реалізації

його прав [19]. При цьому за відсутності інших доказів *не є безумовною підставою* застосування судом до відповідної особи спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству *один лише факт*:

- звернення заявника до органів поліції щодо вчинення домашнього насильства [14];
- внесення відомостей про кримінальне провадження до ЄРДР [11];
- проведення правоохоронними органами профілактичної бесіди із заінтересованою особою [36];
- несплати особою аліментів чи комунальних платежів [24];
- сварок і непорозумінь між подружжям на побутовому ґрунті [34];
- спору між сторонами щодо розірвання шлюбу, стягнення аліментів, визначення місця проживання дітей, поділу майна подружжя [12], порядку участі батьків у вихованні дітей [22];
- вчинення перешкод у спілкуванні з дитиною [17];
- відмови кривдника від соціального супроводу дітей, ненадання добровільно матеріальної допомоги на утримання дитини та навіть невідповідальне ставлення до виховання дітей [35].

Водночас, спір щодо користування житловим приміщенням та речами побутового вжитку може бути врегульовано шляхом видачі обмежувального припису за умови доведеності факту економічного насильства [9].

Крім того, згідно з позиціями Верховного Суду, притягнення кривдника до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства *може* бути підставою для застосування заходів обмежувального припису [28], а постійне використання в безпосередньому спілкуванні або переписці з членами сім'ї погроз, вживання щодо них ненормативної лексики, образ та приниження, у разі їх доведеності, *обов'язково* кваліфікуються як психологічне домашнє насильство та тягне застосування заходів обмежувального припису [16]. Також Касаційний цивільний суд визначив, що на підтвердження факту психологічного насильства суди мають враховувати *електронні докази* у вигляді СМС або записів телефонних розмов [15; 16].

Видача обмежувального припису, як визначив Верховний Суд, *не суперечить умовам укладеної між сторонами мирової угоди* про участь у вихованні та утриманні дитини і не порушує права батька, у випадку доведеності факту вчинення ним домашнього насильства [33]. При тому суд неодноразово акцентував, що тимчасові обмеження прав кривдника мають бути пропорційними меті застосування щодо неї обмежувального припису [29].

Касаційний цивільний суд у складі ВС був вимушений акцентувати, що *встановлення судом обмежувального припису постає легітимним та тимчасовим заходом втручання в право власності*. При розгляді справи № 754/11171/19 суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у встановленні обмежувального припису, оскільки «колишній чоловік заявниці, який систематично вчиняє щодо неї та дітей насильницькі дії, є власником 1/8 частини квартири, тому, відповідно до вимог ЦК України, не може бути позбавлений права користування та розпорядження власним майном» [30]. Верховний Суд при розгляді

цієї справи зазначив, що «тимчасове обмеження права власності кривдника з метою забезпечення безпеки постраждалої особи шляхом встановлення обмежувального припису ... є легітимним заходом втручання у права та свободи особи» [30] та задовольнив вимоги заявника про тимчасове заборону кривднику перебувати в місці проживання заявника та наблизитися до нього.

Водночас, суд касаційної інстанції зазначив, що *пропорційність втручання у права та свободи кривдника* суди мають оцінити на підставі установлених обставин справи та оцінки факторів ризику повторного домашнього насильства. Проте поняття пропорційності є оціночним судженням. Зокрема, при розгляді справи № 766/13927/20-ц суди першої та апеляційної інстанції дістали висновку, що покладення на кривдника «заборони перебувати у квартирі, співвласником якої він є, порушить його право на володіння та користування житлом, яке в нього є єдиним, а тому такий захід за встановлених обставин не є пропорційним» [20]. Касаційний цивільний суд у складі ВС висловився проти цього висновку, оскільки матеріали справи доводили неодноразові факти психічного насильства з боку кривдника, вчинення ним крадіжки, «відсутність зміни його поведінки», набуття останньою «більш жорсткої форми». За таких обставин постановою Верховного Суду *пріоритет надано безпеці постраждалої особи, а не праву власності кривдника*, видано обмежувальний припис у вигляді заходів тимчасового обмеження прав кривдника та заборонено йому перебувати в місці проживання (перебування) із заявницею у квартирі та наблизитися на відстань менше ніж 100 метрів до місця її проживання (перебування) [20].

Верховний Суд при розгляді справи № 415/10120/18 акцентував, що *строк дії обмежувального припису також має бути пропорційним і достатнім* та визначатися судом з урахуванням оцінки ризиків. По цій справі суд першої інстанції застосував обмежувальний припис строком на шість місяців, апеляційний суд зменшив строк до одного місяця, і Верховний суд із цим погодився, зазначивши, що строк дії обмежувального припису має бути *пропорційним і достатнім* і за обставин, встановлених у справі, *максимальний строк дії обмежувального припису є надмірним та обґрунтовано застосовано мінімальний строк дії* [25]. Крім того, *під час вирішення питання щодо продовження дії обмежувального припису суди мають досліджувати небезпеку повторного насильства, а не первинний факт його вчинення* [6, с. 34]. Наприклад, під час розгляду справи № 359/10231/18 заявниці доводила, що кривдник не визнає і не виконує рішення суду про видачу обмежувального припису; він не звільнив місце спільного проживання; при спробі забрати речі дітей кривдник чинив перешкоди [13]. З урахуванням відсутності вияву кривдником щирого каяття, Верховний Суд погодився з рішенням про продовження дії обмежувального припису.

У цій справі суди також врахували продовження розслідування кримінального провадження, яке було однією з підстав видачі обмежувального припису. Узагалі Верховний Суд вимушений був неодноразово повертати справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції, оскільки під час судового розслідування не були встановлені хід і результати кримінальних та адміністративних проваджень [26].

Касаційний цивільний суд також висловився щодо *точного формулювання обмежувальних приписів*, зазначаючи, що законодавство «не передбачає такого виду обмежувального припису, як заборона особі *входити* до місця реєстрації (квартири)», натомість суд може застосувати заборону *перебувати* в місці спільного проживання [10].

Верховний Суд також нагадав, що ст. 193 ЦПК встановлює, що зустрічний позов приймається до спільного розгляду з первісним позовом, якщо обидва позови взаємопов'язані і спільний їх розгляд є доцільним, зокрема, коли вони виникають з одних правовідносин або коли задоволення зустрічного позову може виключити повністю або частково задоволення первісного позову. З урахуванням цих вимог *первісний позов про стягнення аліментів та зустрічна позовна заява про видачу обмежувального припису не є взаємопов'язаними*. При розгляді справи № 641/378/19 Верховний Суд погодився з висновками судів першої та апеляційної інстанцій та визнав, що під час розгляду вказаних позовів дослідженню підлягають різні обставини та відповідні до них правовідносини [23].

2. Щодо Касаційного адміністративного суду. По-перше, до фокусу уваги Верховного Суду в складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду потрапили питання *доведеності факту домашнього насильства*. Так у вересні 2019 р. колишній капрал поліції звернувся до Вінницького окружного адміністративного суду з адміністративним позовом до обласного Головного управління Національної поліції, у якому просив визнати незаконним та скасувати наказ про його звільнення зі служби в поліції за п. 6 ч. 1 статті 77 Закону України «Про Національну поліцію» (у зв'язку із реалізацією дисциплінарного стягнення). Однією з підстав звільнення було вчинення позивачем домашнього насильства. Згідно з обставинами справи, у ніч з 05 на 06 липня 2019 р. потерпіла за фактом домашнього насильства (співмешканка позивача, також співробітниця Національної поліції) повідомила, що позивач насильно увірвався до її квартири, не давши зачинити двері, коли вона поверталася додому. З її слів, «увійшовши до квартири, він почав нецензурно висловлюватися та наносити їй удари руками в різні частини тіла. Потерпіла намагалася заспокоїти його та просила залишити її помешкання, однак він ще більше розпотився і, взявши кухонний ніж, приклав їй до шиї» [32], сказавши, що вб'є її і сам накладе на себе руки. Зі слів потерпілої, позивач покинув місце її проживання лише зранку. До лікувальних закладів за медичною допомогою після отримання тілесних ушкоджень вона не зверталася.

Крім того, згідно з поясненнями, що містяться в службовому розслідуванні, потерпіла від домашнього насильства вказувала, що позивач «і раніше наносив їй тілесні ушкодження, про що вона нікого не повідомляла, тому що боялася його та думала, що він заспокоїться» [32], хоча позивач узагалі заперечував цей факт, наполягаючи, що тієї ночі він перебував в іншому місті, проте рішенням Вінницького окружного адміністративного суду від 25 листопада 2019 р. у задоволенні його позовних вимог було відмовлено.

Однак постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 05 березня 2020 р. апеляційну скаргу капрала поліції задоволено повністю, рішення суду першої інстанції скасовано. Суд апеляційної інстанції зважив на те, що

факт заподіяння позивачем тілесних ушкоджень та погрози вбивством з його боку в ніч з 05 на 06 липня 2019 р. *не доведено* службовим розслідуванням. Суд також зазначив, що ці обставини були предметом розгляду слідчих ДБР, відповідно до їх повідомлення, «під час вивчення інформації, викладеної в рапорті потерпілої, обставин, які б вказували на кримінальні правопорушення, не виявлено, у зв'язку з чим відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань не вносились. Будь-якого вироку суду з даного питання суду не надано. Свідків даної події не встановлено. За медичною допомогою потерпіла не зверталася та, відповідно, медичними працівниками не зафіксовано наявність у неї будь-яких тілесних ушкоджень, час та механізм їх спричинення та ступінь тяжкості» [32].

З цим фактом до Верховного Суду надійшла касаційна скарга ГУНП у Вінницькій області, у якій скаржник просить скасувати постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 05 березня 2020 р. та залишити в силі рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 25 листопада 2020 р. У цій скарзі акцентовано, що Восьмий апеляційний адміністративний суд у постанові від 19 лютого 2020 р. за аналогічних обставин (факт домашнього насильства з боку поліцейського та його подальше звільнення) дійшов до висновків протилежних, ніж Сьомий апеляційний адміністративний суд.

Проте Колегією суддів ВСУ не встановлено неоднакового застосування норм Дисциплінарного статуту Національної поліції у відповідних постановках Сьомого та Восьмого апеляційних адміністративних судів «у ситуаціях притягнення до відповідальності поліцейських за наслідками службових розслідувань за фактами домашнього насильства» [32]. За змістом цих постанов суди апеляційної інстанції під час застосування норм Дисциплінарного статуту з огляду на стан виходили зі стану *доведеності* дисциплінарних проступків поліцейських відповідними службовими розслідуваннями. Так Восьмий апеляційний адміністративний суд, з огляду на те, що факт вчинення позивачем дисциплінарного проступку *підтверджено належними та допустимими доказами, які встановлені службовим розслідуванням*, зокрема: довідкою уповноваженого органу поліції про результати проведеної перевірки за зверненням громадян, котрі перебувають у родинних відносинах із правопорушником, поясненнями безпосередніх потерпілих від дій правопорушника, а також свідків тих подій, фіксацією пошкодження у дверях замків тощо [32]. Сьомий апеляційний адміністративний суд зважив на те, що факт заподіяння позивачем у ніч з 05 на 06 липня 2019 р. тілесних ушкоджень колишнім капралом поліції за місцем проживання співмешканки та погрози їй вбивством *не доведений службовим розслідуванням*. До таких висновків суд апеляційної інстанції дійшов у зв'язку з тим, що: 1) безпосередніх свідків даної події не встановлено, 2) за медичною допомогою потерпіла не зверталась та, відповідно, 3) медичними працівниками не зафіксовано наявність у неї будь-яких тілесних ушкоджень, час та механізм їх спричинення та ступінь тяжкості [32]. Через те, Верховний Суд постановив Касаційну скаргу Головного управління Національної поліції у Вінницькій області залишити без задоволення.

Крім того, у фокус уваги Касаційного адміністративного суду потрапляли питання *підстав та процедури винесення термінового заборонного припису*

стосовно кривдника. Зокрема, 06 жовтня 2019 р. дільничним офіцером поліції А. М. Яциком прийнято заяву від потерпілої від домашнього насильства про те, що дружина її сина (майбутня позивачка за касаційної скаргю) у цей день вчинила конфлікт, нецензурно висловлювалася та поводити себе агресивно. Наступного дня відносно позивачки поліцейським складено протокол про адміністративне правопорушення за ч. 1 ст. 173-2 КУпАП, а також винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника, яким до позивачки застосовано захід у виді заборони в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою строком на три доби.

Рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 27 травня 2020 р. позов позивачки було задоволено, терміновий заборонний припис відносно неї визнано протиправним та скасовано. Суд першої інстанції спирався на постанову Франківського районного суду м. Львів від 30 жовтня 2019 р., яким закрито провадження про притягнення позивачки до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 172-3 КУпАП за фактом нібито домашнього насильства, що мало місце 06 жовтня 2019 р.

Це рішення суду було оскаржено ГУНП у Львівській області та 09 вересня 2020 р. Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду відповідну апеляційну скаргу було задоволено. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що обставини, які стали підставою для складання термінового заборонного припису, не були предметом дослідження судом, який закриття провадження про притягнення позивачки до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 172-3 КУпАП. Тобто колегія суддів ВСУ визнала, що «притягнення позивачки до адміністративної відповідальності та винесення термінового заборонного припису *має різну правову природу* та є різними заходами впливу на запобігання домашньому насильству» [21], і факт закриття адміністративного провадження за ст. 172-3 КУпАП не означає неправомірність застосування термінового заборонного припису щодо цієї ж особи.

Варто погодитись із думкою, що обмежувальний припис – це не покарання особи, а тимчасовий захід, який виконує захисну й запобіжну функції та спрямований на запобігання вчиненню насильства, забезпечення першочергової безпеки осіб до вирішення питання про кваліфікацію дій кривдника та прийняття стосовно нього рішення у відповідних провадженнях [5]. Також при цьому акцентуємо, що скасування в судах рішень, прийнятих поліцейськими постають стресорами в роботі правоохоронців [1].

Щодо процедури винесення термінового заборонного припису, Верховний Суд зазначив, що чинний Порядок його винесення [7] та порядок проведення оцінки ризиків [8] передбачають 1) оцінку ризиків, що здійснюється шляхом спілкування/бесіди з постраждалою від домашнього насильства особою або її представником, з'ясування обставин конфлікту та виявлення чинників і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи; 2) заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства; 3) стандартизованого визначення рівня небезпеки, який враховується під час винесення термінового

заборонного припису стосовно кривдника. Позивачка також зазначала, що форма оцінки ризиків вчинення домашнього насильства була заповнена одним працівником поліції, а сам припис винесено іншим. Суд зазначив з цього приводу, що чинні правові норми не встановлюють «прямого зобов'язання стосовно проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника одним і тим же працівником» [21].

На підставі зазначених обставин і висновків, Верховний Суд зазначену касаційну скаргу залишив без задоволення. Варто також зазначити, що дільничний офіцер за наслідками опитування постраждалої від домашнього насильства особи оцінив *рівень небезпеки* постраждалої як низький (прикро, що в рішенні суду помилково названо як *«рівень безпеки»* [21]), що врешті-решт вплинуло на рішення місцевого суду на закриття адміністративного провадження, але не на рішення судів апеляційної та касаційної інстанції щодо скасування термінового заборонного припису.

Висновки. Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду України визначив, що поняття «злочин, пов'язаний із домашнім насильством» є ширшим за обсягом, ніж поняття «домашнє насильство» та може полягати не лише у вчиненні злочину, передбаченого ст. 126-1 КК, а й в інших діянь, які мають ознаки домашнього насильства.

Закінченим домашнє насильство вважається з моменту вчинення третього епізоду однієї з трьох форм насильства, причому попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за умови подальшої повторюваності вчинення протиправних дій не свідчить про подвійне притягнення до юридичної відповідальності одного виду, а підтверджує систематичність дій винуваної особи.

Обставиною, що обтяжує покарання, є вчинення злочину щодо особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах незалежно від факту спільного проживання, у тому числі це стосується дітей осіб, які спільно проживали (проживають) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою.

Касаційний цивільний суд обґрунтував, що матеріали справи мають містити систему належних та допустимих доказів (у тому числі в електронній формі), що підтверджують факти домашнього насильства та не можуть базуватися на одному доказі (навіть доказі вчинення перешкод у спілкуванні з дитиною чи доказі невідповідального ставлення до її виховання).

Притягнення кривдника до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства може бути підставою для застосування заходів обмежувального припису, а постійне використання в безпосередньому спілкуванні або переписці з членами сім'ї погроз, образ, ненормативної лексики мають кваліфікуватися як психологічне домашнє насильство.

Касаційний цивільний суд акцентував, що встановлення судом обмежувального припису є легітимним та тимчасовим заходом втручання в право власності, не суперечить умовам укладеної між сторонами мирової угоди про участь у

вихованні та утриманні дитини. Водночас, суди мають оцінити пропорційність заходів та строків втручання у права та свободи кривдника на підставі установлених обставин справи та оцінки факторів ризику повторного домашнього насильства та забезпечувати точне формулювання обмежувальних приписів.

Касаційний адміністративний суд обґрунтував позицію, що доведення факту домашнього насильства шляхом службового розслідування має містити систему належних та допустимих доказів, а не лише свідчення потерпілої особи. Суд також зазначив, що притягнення до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 172-3 КУпАП і винесення термінового заборонного припису мають різну правову природу та постають різними заходами протидії домашньому насильству, і закриття адміністративного провадження за ст. 172-3 КУпАП не означає неправомірність застосування термінового заборонного припису щодо цієї ж особи. До того ж суд визначив можливість проведення опитування, заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства та винесення термінового заборонного припису різними працівниками поліції. Таким чином, Верховний Суд України під час касаційного провадження по адміністративним, кримінальним і цивільним справам сформулював важливі позиції щодо співвідношення суміжних юридичних явищ, аспектів доказування та процедур протидії домашньому насильству.

Подальшим напрямом наукових досліджень є, зокрема, розробка освітніх методів і навчальних ресурсів щодо засвоєння майбутніми юристами відповідних правових позицій, а також визначення ефективності різних правових, організаційних і психологічних інструментів протидії домашньому насильству.

Використані джерела:

1. Валесв Р. Г., Герасимчук Ю. В. Стресори у роботі поліцейського: підходи західних науковців. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2019. № 4. С. 220-234.

2. Домашнє насильство: практика Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1401143>. (дата звернення: 01.02.2024)

3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 5, ст. 35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>. (дата звернення: 02.02.2024)

4. Звіт «Домашнє насильство в Україні: реагування в умовах війни (I півріччя 2022 р.)», підготовлений Аналітичним центром ЮрФем. URL : <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/Проект-дослідження-PE.docx---копія.docx-2> (дата звернення: 02.02.2024).

5. Короед С. О. Проблемні питання судової практики застосування обмежувального припису стосовно кривдника як заходу протидії домашньому насильству. *Матеріали Міжнародного круглого столу, 12.10.2022 р.* Рівне, МЕГУ ім. акад. Степана Дем'янчука, 2022. URL : <https://dspace.megu.edu.ua:8443/xmlui/handle/123456789/3041> (дата звернення: 01.02.2024).

6. Огляд практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду щодо видачі обмежувального припису / Упоряд.: правове управління (IV) Департаменту

аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду, суддя КЛІС ВС Д.Д. Луспенник / Київ, 2021. 35 с. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ogliad_KCS_1.pdf. (дата звернення: 01.02.2024).

7. Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника, затверджений Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 р. № 654. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>. (дата звернення: 01.02.2024).

8. Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства, затверджений наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України 13 березня 2019 р. № 369/180. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>. (дата звернення: 01.02.2024).

9. Постанова Верховного Суду від 04 грудня 2019 р. у справі № 607/10122/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86205965>.

10. Постанова Верховного Суду від 04 липня 2019 р. у справі № 638/17813/18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82826699>.

11. Постанова Верховного Суду від 05 березня 2020 р. у справі № 755/5273/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88137887>.

12. Постанова Верховного Суду від 06 лютого 2020 р. у справі № 753/8626/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87453128>.

13. Постанова Верховного Суду від 08 травня 2019 р. у справі № 359/10231/18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81753079>.

14. Постанова Верховного Суду від 10 лютого 2021 р. у справі № 761/49109/19. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94974041>.

15. Постанова Верховного Суду від 12 березня 2020 р. у справі № 159/4550/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88294458>.

16. Постанова Верховного Суду від 13 липня 2020 р. у справі № 753/10840/19. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90385050>.

17. Постанова Верховного Суду від 14 січня 2019 р. у справі № 539/132/18 URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79412144>.

18. Постанова Верховного Суду від 14 червня 2022 р. у справі № 585/3184/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105301745>.

19. Постанова Верховного Суду від 16 квітня 2020 р. у справі № 336/992/18 URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88857181>.

20. Постанова Верховного Суду від 17 лютого 2021 р. у справі № 766/13927/20-ц. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95066994>.

21. Постанова Верховного Суду від 17 лютого 2022 р. по справі № 380/952/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402383>.

22. Постанова Верховного Суду від 21 листопада 2018 р. у справі № 756/2072/18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78267811>.

23. Постанова Верховного Суду від 23 жовтня 2019 р. у справі № 641/378/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85390190>.

24. Постанова Верховного Суду від 23 квітня 2020 р. у справі № 712/468/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88909648>.

25. Постанова Верховного Суду від 24 жовтня 2019 р. у справі № 415/10120/18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85238186>.

26. Постанова Верховного Суду від 24 лютого 2021 р. у справі № 570/2528/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95344661>.

27. Постанова Верховного Суду від 25 лютого 2021 р. у справі № 583/3295/19. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/ Review/95213443>.
28. Постанова Верховного Суду від 26 вересня 2019 р. у справі № 452/317/19-ц. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/84725899>.
29. Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2020 р. у справі № 154/1692/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/88048119>.
30. Постанова Верховного Суду від 28 квітня 2020 р. у справі № 754/11171/19. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/89034240>.
31. Постанова Верховного Суду від 28 лютого 2023 р. у справі № 725/4683/20. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/ 109395413>.
32. Постанова Верховного Суду від 29 грудня 2020 р. по справі № 1 20/3054/19а. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/ 93927616>.
33. Постанова Верховного Суду від 30 березня 2020 р. у справі № 642/5744/19-ц. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/88574941>.
34. Постанова Верховного Суду від 30 січня 2020 р. у справі № 545/744/19 URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/ 87423900>.
35. Постанова Верховного Суду від 30 травня 2019 р. у справі № 159/5880/18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/ 82156783>.
36. Постанова Верховного Суду від 31 жовтня 2019 р. у справі № 760/26496/18. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/ Review/85541283>.
37. Хавронюк М. Щодо практики протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. *Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 8 липня 2022 р. Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса : Гельветика, 2022. С. 38-45.

References:

1. Valieiev, R. H., & Herasymchuk, Yu. V. (2019) Stresory u roboti politseiskoho: pidkhody zakhidnykh naukovtsiv. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenko - Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*, 4, 220-234. [In Ukrainian]
2. Domashnie nasylstvo: praktyka Kasatsiinoho kryminalnogo sudu u skladi Verkhovnoho Sudu. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1401143>. [in Ukrainian]
3. Zakon Ukrainy «Pro zapobihannia ta protydiuu domashnomu nasylstvu» No 2229-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady - Information of the Verkhovna Rada*, 5, Art. 35. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>. [in Ukrainian]
4. Zvit "Domashnie nasylstvo v Ukraini: reahuvannia v umovakh viiny (I pivrichchia 2022 r.)" pidhotovlenyi Analitychnym tsentrom YurFem. URL : <https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/Проект-дослідження-РЄ.docx-копія.docx-2>. [in Ukrainian]
5. Koroied, S. O. (2022) Problemni pytannia sudovoi praktyky zastosuvannia obmezhuvalnogo prypysu stosovno kryvdnyka yak zakhodu proty dii domashnomu nasylstvu. *Materialy Mizhnarodnoho kruhloho stolu, 12.10.2022 - Materials of the International Round Table, 10/12/2022*. Rivne, МЕНУ imeni akademika Stepana Dem`ianchuka. [in Ukrainian]

6. Ohliad praktyky Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu shchodo vydachi obmezhuvalnoho prypysu Uporiad: pravove upravlinnia (IV) departamentu analitychnoi ta pravovoi roboty aparatu Verkhovnoho Sudu, suddia KTsS VS D.D. Luspenyk. Kyiv, 2021. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Ogliad_KCS_1.pdf [in Ukrainian]

7. Poriadok vynesennia upovnovazhenymy pidrozdilamy orhaniv Natsionalnoi politsii Ukrainy terminovoho zaboronnoho prypysu stosovno kryvdnyka, zatverdzhenyi Nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 01 serpnia 2018 r. No 654. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>. [in Ukrainian]

8. Poriadok provedennia otsinky ryzykiv vchynennia domashnoho nasylstva, zatverdzhenyi nakazom Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy, Ministerstva vnu trishnikh sprav Ukrainy 13 bereznia 2019 r. No 369/180 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19> [in Ukrainian]

9. Resolution of the Supreme Court of December 04, 2019 in case No 607/10122/19. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86205965>. [In Ukrainian]

10. Resolution of the Supreme Court of July 04, 2019 in case No 638/17813/18. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82826699>. [in Ukrainian]

11. Resolution of the Supreme Court of March 05, 2020 in case No 755/5273/19. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88137887> [in Ukrainian]

12. Resolution of the Supreme Court of February 06, 2020 in case No 753/8626/19. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87453128> [In Ukrainian]

13. Resolution of the Supreme Court of May 08, 2019 in case No 359/10231/18. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81753079>. [in Ukrainian]

14. Resolution of the Supreme Court of February 10, 2021 in case No 761/49109/19. (2021) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94974041>. [in Ukrainian]

15. Resolution of the Supreme Court of March 12, 2020 in case No 159/4550/19. (2021) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88294458>. [in Ukrainian]

16. Resolution of the Supreme Court of July 13, 2020 in case No 753/10840/19. (2020) N. p. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90385050>. [in Ukrainian]

17. Resolution of the Supreme Court of January 14, 2019 in case No 539/132/18. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79412144>. [in Ukrainian]

18. Resolution of the CCC of the Supreme Court of June 14, 2022 in case No 5853184/20. (2022) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105301745> [in Ukrainian]

19. Resolution of the Supreme Court of April 16, 2020 in case No 336/992/18. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88857181>. [in Ukrainian]

20. Resolution of the Supreme Court of February 17, 2021 in case No 766/13927/20. (2021) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95066994> [in Ukrainian]

21. Resolution of the Supreme Court of February 17, 2022 in case No 380/952/20. (2022) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103402383>. [in Ukrainian]

22. Resolution of the Supreme Court of November 21, 2018 in case No 756/2072/18. (2018) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78267811> [in Ukrainian]

23. Resolution of the Supreme Court of October 23, 2019 in case No 641/378/19. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85390190> [in Ukrainian]

24. Resolution of the Supreme Court of April 23, 2020 in case No 712/468/19 (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88909648> [in Ukrainian]

25. Resolution of the Supreme Court of October 24, 2019 in case No 415/10120/18. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85238186> [in Ukrainian]

26. Resolution of the Supreme Court of February 24, 2021 in case No 570/2528/20. (2021) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95344661> [in Ukrainian]
27. Resolution of the Supreme Court of February 25, 2021 in case No 583/3295/19. (2021) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213443> [in Ukrainian]
28. Resolution of the Supreme Court of September 26, 2019 in case No 452/317/19. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84725899> [in Ukrainian]
29. Resolution of the Supreme Court of February 26, 2020 in case No 154/1692/19. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88048119> [in Ukrainian]
30. Resolution of the Supreme Court of April 28, 2020 in case No 754/11171/19. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89034240> [in Ukrainian]
31. Resolution of the Supreme Court of February 28, 2023 in case No 725/4683/20. (2023) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395413> [in Ukrainian]
32. Resolution of the Supreme Court of December 29, 2020 in case No 1 20/3054/19-a. (2020) N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93927616> [in Ukrainian]
33. Resolution of the Supreme Court of March 30, 2020 in case No 642/5744/19. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88574941> [in Ukrainian]
34. Resolution of the Supreme Court of January 30, 2020 in case No 545/744/19. (2020) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87423900> [in Ukrainian]
35. Resolution of the Supreme Court of May 30, 2019 in case No 159/5880/18. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82156783> [in Ukrainian]
36. Resolution of the Supreme Court of October 31, 2019 in case No 760/26496/18. (2019) N. p. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85541283> [in Ukrainian]
37. Khavroniuk, M. (2022) Shchodo praktyky protydiv domashnomu nasyilstvu ta nasyilstvu za oznakoiu stati. *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku systemy zapobihannia ta protydiv domashnomu nasyilstvu ta nasyilstvu za oznakoiu stati v umovakh hlobalnykh vyklykiv sohodennia : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 8 lypnia 2022 - Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku systemy zapobihannia ta protydiv domashnomu nasyilstvu ta nasyilstvu za oznakoiu stati v umovakh hlobalnykh vyklykiv sohodennia : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 8 lypnia 2022, 38-45. Odeskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. [in Ukrainian]*

Стаття надійшла до редакції 02.02.2024

Valieiev R., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Administrative Law, Process and Administrative Activities of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (Dnipro, Ukraine)

POSITIONS OF THE SUPREME COURT ON PROBLEM ASPECTS OF COURT PRACTICE IN THE FIELD OF COMBATING DOMESTIC VIOLENCE

The article summarizes the Ukrainian Supreme Court's case law on combating domestic violence. For this purpose, the author uses the method of searching for relevant scientific studies and relevant court decisions, the methods of their analysis and synthesis.

The author finds out that the Criminal Cassation Court has defined a broader scope of the concept of "crime related to domestic violence" than the concept of "domestic violence". The court also found that the previous bringing of a person to administrative liability for committing domestic violence does not indicate double legal liability of the same type. The court recognized as an aggravating circumstance the commission of a crime against a

person with whom the perpetrator is in a close relationship, regardless of the fact of cohabitation.

In its turn, the Civil Cassation Court substantiated that the case file should contain a system of proper and admissible evidence. The court recognized that the constant use of threats, insults, and profanity in communication with family members should be qualified as psychological domestic violence. The Court emphasized that a court's imposition of a restraining order is a legitimate and temporary measure of interference with property rights. The Supreme Court also noted that the courts must assess the proportionality of the measures and terms of interference with the rights and freedoms of the offender based on the established circumstances of the case and the assessment of risk factors for repeated domestic violence.

The Administrative Cassation Court noted that proving the fact of domestic violence through an internal investigation must contain appropriate and admissible evidence. The court noted that the closure of administrative proceedings under Art. 172-3 of the Code of Administrative Offenses does not mean that an urgent restraining order against the same person is unlawful. The court recognized the possibility of conducting a survey, filling out a domestic violence risk assessment form and issuing an urgent restraining order by different police officers.

A further area of scientific research is to determine the effectiveness of various legal, organizational and psychological tools for combating domestic violence.

Keywords: domestic violence, urgent restraining order, risk assessment, admissible and sufficient evidence, Administrative Cassation Court, Criminal Cassation Court, Civil Cassation Court.

DOI: 10.33766/2786-9156.105.75-88

УДК: 343.35.08(477)

Дудоров О. О., доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права навчально-наукового Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

e-mail: o.o.dudorov@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4860-0681>

ВИКЛАДАЧ-КОРУПЦІОНЕР: АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Статтю присвячено аналізу правових позицій Касаційного кримінального суду Верховного Суду, у яких вирішуються питання кваліфікації корупційної поведінки викладачів і з'ясуванню впливу цих позицій на правозастосовну практику.

З'ясовано переваги й недоліки обстоюваного Верховним Судом підходу щодо кримінально-правової оцінки отримання викладачем неправомірної вигоди від студента за виконання, замість нього, дипломної роботи та сприяння її успішному захисту перед державною екзаменаційною комісією. Висловлено думку про те, що ін-